

КОНЦЕПЦІЯ ПОЛІТИЧНОЇ ВЛАДИ В СОЦІОЛОГІЇ Т. ПАРСОНСА

Стаття спрямована на розгляд поняття сутності влади, визначення меж її дії в суспільстві за допомогою реконструкції соціологічних теорій Т. Парсонса. Приділяється увага аналізу політичної влади як символічно узагальненого засобу комунікації, що дозволяє розширити поле аналізу з приводу цінності влади як ресурсу зміни соціальної ситуації. У статті розглядається можливість застосування парсонівської концепції влади до сучасної політичної дійсності. Робиться висновок щодо перспектив подальшого розвитку концепції Т. Парсонса в рамках сучасної науки про владу.

Ключові слова: влада, могутність, вплив, комунікативний акт, соціальна система, символічно узагальнений засіб.

Яцура Е. Г.

**КОНЦЕПЦИЯ ПОЛИТИЧЕСКОЙ ВЛАСТИ В СОЦИОЛОГИИ
Т. ПАРСОНСА**

Статья направлена на рассмотрение понятия сущности власти, определение границ её действия в обществе посредством реконструкции социологических теорий Т. Парсонса. Уделяется внимание анализу политической власти как символически обобщенного средства коммуникации, что позволяет расширить поле анализа с точки зрения ценности власти как ресурса изменения социальной ситуации. В статье рассматривается возможность применения парсоновской концепции власти к современной политической действительности. Делается вывод относительно перспектив дальнейшего развития концепции Т. Парсонса в рамках современной науки о власти.

Ключевые слова: власть, могущество, влияние, коммуникативный акт, символически обобщённое средство.

Yatsura K.

THE CONCEPT OF POLITICAL POWER IN SOCIOLOGY OF T. PARSONS

Article aims are to review the concept of the power essence, to delimitate its actions in society through the reconstruction of T. Parsons's sociological theories. Attention is paid to the analysis of political power as a symbolically generalized communication media, thus expanding the field of analysis in terms of power value as a change resource of the social situation. The possibility of using of Parsons's concept of the power to the modern political reality is examined in the article. The conclusion is made about the prospects for further development of T. Parsons's concept of within the modern science of power.

Key words: power, might, influence, communication act, symbolically generalized medium.

Толкотт Парсонс є класиком сучасної теоретичної соціології. Але, як правило, дослідники, звертаючись до праць великого соціолога, акцентували свою увагу головним чином на вивченні його оригінальної моделі сучасного суспільства, викликаючи з цього приводу широку дискусію у світовому соціологічному співтоваристві. Однак мало хто з учених приділяв належну увагу одній з невід'ємних частин парсонівської теорії, а саме його концепції влади.

Отже, актуальність даної проблеми, з одного боку, полягає в тому, що вона недостатньо повно висвітлена в рамках соціології й політології, що надає широке поле для дослідження. З іншого боку, концепція влади Т. Парсонса заслуговує на особливу увагу, тому що вона принципово вирізняється з-поміж традиційних концепцій, де влада розглядається головним чином як спроможність добиватися підлеглості відповідно до панівних цілей. Таким чином, розгляд парсонівської концепції влади актуальний ще й з погляду протиставлення її класичним трактуванням влади, що дозволить зумовити позитивні риси й недоліки даної концепції. Безпосередньо метою статті стало вивчення й аналіз концепції влади Т. Парсонса крізь призму його теорій соціальної дії й соціальної системи. У результаті стане можливим визначення сутності політичної влади, запропонованої Т. Парсонсом. Отже, завдання статті спрямоване на вирішення такої проблеми: визначити сутність концепції політичної влади, представленої Т. Парсонсом, здійснити її критичний аналіз. Серед основних дослідників, чий науковий праці присвячені даній проблематиці, можна виокремити російських Попова В. О., Жуліна В. С. і Посконіна В. В., а також англійського соціолога Е. Гідденса.

По-перше, слід зазначити, що Т. Парсонс категорично не згоден із традиційним трактуванням влади, де вона розуміється як „гра з нульовою сумою”, тобто якщо влада зосереджена в одних руках, належить одному індивіду або одній групі, то інші будуть неминуче перебувати в стані підлеглості. Він вважає неприпустимим той факт, що влада ґрунтується на насильстві. Але в той же час, він остаточно не виключає можливість удатися до насильства при здійсненні владних повноважень, але тільки в якості крайньої міри, коли інші форми впливу будуть вичерпані. Виходячи із цих переконань, Парсонс запропонував нове трактування сутності влади, у рамках якої влада виступає в ролі символічно узагальненого засобу комунікації. Він пропонує розглядати владу за аналогією із грошима, пояснюючи це тим, що гроші в економічній підсистемі виконують ті ж функції, що й влада в політичній підсистемі.

У рамках науки про владу ідеї Т. Парсонса розвивалися як невід’ємні складові комунікативної парадигми вивчення природи й сутності влади. У цьому руслі основним моментом у концепції влади Парсонса є його ствердження про те, що соціальна інтеграція й соціальна цілісність системи підтримуються тільки завдяки взаємному обміну соціальною інформацією між її елементами й функціонуванням системи узагальнених засобів, одним з яких і є влада. Т. Парсонс розглядає владу, з одного боку, як здатність колективно формулювати й ухвалювати припустимі й легітимні для суспільства рішення, з іншого – як символічно узагальнений засіб, функціонування якого можливо тільки в комунікативному акті. Владу також розглядається як інформаційне повідомлення вищої ланки нижній ланці свого рішення, що сприяє появі руху всієї системи відносин і поведінки індивідів у політичному процесі. Тому „прийняття політичних рішень або інші складні комунікативні процеси можуть ефективно діяти тільки за умови жорсткого управлінського контролю, що здійснюється інституціональними структурами” [1, с. 152]. Саме до таких інституціональних структур відноситься політична влада. Під політичною владою Парсонс розуміє такі символічні системи, як мова, цінності, норми. Політична влада – це складний фактор обумовленості соціальних подій, а також форма політичної інституціоналізації, до якої входять легітимація й керівництво. А інститут політичної влади у свою чергу виконує в суспільстві такі функції: забезпечення інтеграції соціального цілого; контроль над поведінкою індивідів; мобілізація ресурсів; управління структурами організацій і установ держави.

Таким чином, згідно з Т. Парсонсом, політична влада – це не тільки здатність конструювати рішення, засновані на колективності, але й такий спосіб соціальної дії індивідів, який обов’язково зумовлюється наявністю публічного інтересу.

Повертаючись до розкритикованої Парсонсом концепції гри з нульовою сумою (тобто коли влада, що зосереджена в руках окремої групи або партії, використовується винятково в її інтересах на шкоду усім іншим групам суспільства), слід зазначити, що

натомість Т. Парсонс пропонує розглядати владу за аналогією із грою з так званою ненульовою сумою: у цьому випадку обидві сторони владних відносин, залучені в певну ситуацію, можуть здобути для себе вигоду. Взагалі, влада являє собою певний мандат, який дає можливість його носіям впливати на підлеглі групи в більш-менш широких межах. Але при цьому використання влади являє собою засіб досягнення цілей, у яких зацікавлені обидві сторони владних відносин: пануюча й підлегла. Тобто, так само як гроші мають цінність, оскільки є результатом колективної угоди про правила їх використання, влада стає засобом для досягнення колективних цілей через угоду членів суспільства про легітимацію лідерських позицій. Саме легітимація забезпечує лідерів можливістю ухвалювати політичні рішення для досягнення цілей усієї соціальної системи.

Продовжуючи досліджувати погляди Парсонса на феномен влади, необхідно відзначити, що для нього влада – це пряма похідна авторитету (authority), який являє собою інституціоналізовану легітимацію, що лежить в основі влади. Авторитет визначається як інституціоналізація прав лідерів, що очікують підтримки членів колективу. Тут є важливим те, що Парсонс відокремлює владу від сили. Згідно з Парсонсом, у стабільних політичних системах сила звичайно використовується в якості останнього аргументу, тобто тільки в тих ситуаціях, де інші санкції виявилися неефективними. Таким чином, володіння силою саме по собі не може являтися достатнім критерієм влади.

У своїх роботах Парсонс неодноразово звертав увагу на те, що аналіз будь-якої соціальної дії повинен здійснюватися як частина дослідження певної загальної системи. Систему, у рамках своєї концепції дії, Парсонс розглядав як будь-який сталий комплекс повторюваних і взаємозалежних соціальних дій. Кожна система повинна бути здатною забезпечити своїх членів усім необхідним у фізичному й духовному плані, подбати про те, щоб вони могли вижити. Отже, система повинна мати відповідні засоби, за допомогою яких зможе розподіляти в суспільстві матеріальні ресурси. Також будь-яка система повинна бути здатною до вироблення такого процесу, за допомогою якого можна було б розвинути в людей або особистісні мотивації підлеглості конкретним нормам, або загальну потребу підлеглості цим самим нормам. Саме посідання влади й здатність уміло нею розпоряджатися уможлиблює виконання цих умов. Саме тут стає важливим розуміння самої сутності влади.

У першу чергу, влада розглядається Парсонсом як посередник, що циркулює не тільки усередині політичної системи, а і як вихідний за її рамки й такий, що проникає у три функціональні підсистеми суспільства – економічну, інтеграції й підтримки культурних зразків [2]. Про своє бачення сутності політичної влади американський соціолог більш докладно пише в статті „Про поняття „політична влада””. Однак для побудови найбільш цілісної концепції влади Т. Парсонса слід проаналізувати основні положення його теорії дії та соціальної системи, а також чотирифункціональної парадигми. Саме на їхній базі будується парсонівська концепція політичної влади.

Парсонс приділяє особливу увагу аналізу підсистем, які є складовими однієї загальної системи дії. Виділяються соціальна, культурна, особистісна підсистеми й поведінкові організми, три останні з яких трактуються Парсонсом як компоненти навколишнього середовища соціальної підсистеми. Розрізнення цих підсистем здійснюється на базі чотирьох функцій, які, на думку Парсонса, властиві всім системам дії. Це функції відтворення зразка, інтеграції, ціледосягнення й адаптації [3]. Кожна із чотирьох функцій властива одній з підсистем. Інтегративна функція приписується соціальній підсистемі. Це пояснюється тим, що тут основною є проблема соціальної взаємодії індивідів (у деяких випадках колективів) і їх координації. Функція ціледосягнення характеризує особистісну підсистему. Ця підсистема здійснює всі процеси дії, і, отже, є втіленням культурних принципів і розпоряджень. Парсонс пояснює це на рівні винагороди. Тобто, мотивацією будь-якої дії є прагнення до задоволення власних, особистих потреб. Адаптивна підсистема – це поведінковий організм, що розглядається як

зосередження основних можливостей людини, на які спираються інші системи. Функція збереження й відтворення зразка належить до культурної підсистеми, яка складається із сукупності символічних значень, умов їх використання, збереження й зміни. Ці символи сприймаються як складові системи дії. Взагалі, специфіка загальної системи дії в теорії Парсонса полягає в символічності, а саме, у використанні таких символічних систем як, наприклад, мова. При аналізі взаємин між названими вище підсистемами Т. Парсонс приділяє особливу увагу такому явищу, як взаємопроникнення, завдяки якому можливий процес взаємного обміну між системами. Будь-яка система повинна бути здатна до символічної „комунікації”, для чого індивіди обов’язково повинні мати спільні для них символічні коди, які також будуть інтегровані у системи їх соціальних взаємодій.

Структуру соціальної системи можна аналізувати, застосовуючи чотири типи незалежних змінних: цінності, норми, колективи й ролі, яким Парсонс виділяв важливе місце у своїй теорії соціальної системи. Але в той же час на соціетальному рівні соціальна система утворюється за допомогою злиття чотирьох підсистем: економічної, політичної, „фідуціарної” (головною функцією якої є латентність) і „соціетальної спільноти” (сукупності колективів, організованих на основі єдиних нормативних зразків).

У даному випадку нас цікавить політична підсистема, тому що саме в рамках цієї підсистеми влада виступає як узагальнений засіб взаємообміну між людьми. Основними обов’язками політичної системи є прийняття політичних рішень, а також збереження та справедливий розподіл у суспільстві вільних ресурсів. Що стосується взаємодії з іншими підсистемами, то тут обов’язки політичної підсистеми зводяться до вирішення проблем розподілу коштовних ресурсів і до врегулювання конфліктів. Поняття ж влади у Парсонса має специфічний характер. До самого розуміння сутності влади він приходив за допомогою аналогії з функцією грошей на базі загальної теорії символічно узагальнених засобів комунікації (засобів обміну). І в політичній підсистемі саме влада, подібно до грошей, з’являється як символічно узагальнене засіб обміну. Парсонс також зв’язує одну з функцій політичної підсистеми, яка полягає у створенні певних умов, що дозволяють досягати мети загальної соціальної системи, з іншою її особливістю, яка полягає в прийнятті колективно обов’язкових рішень. А в ролі символічно узагальненого засобу для процесу прийняття таких рішень виступає політична влада, легітимне придбання й використання якої „регулюється спеціальними нормами, гарантується консенсусом в інтегративній підсистемі й підкріплюється раціональними аргументами в соціокультурній підсистемі суспільства” [4, с. 14]. Саме наявність таких особливостей дозволяє владі набувати символічно узагальненого характеру. А цінність політичної влади вимірюється ефективністю прийнятих колективно обов’язкових рішень.

Спираючись на соціологічні теорії Парсонса, можна приписати політичній підсистемі й функцію ціледосягнення, яка ще характеризує особистісну підсистему. Відмінність буде полягати в тому, що тоді як в особистісній підсистемі головною метою є досягнення й задоволення особистих інтересів, у політичній підсистемі основним завданням повинне виступати задоволення колективних інтересів.

Важливе місце в теорії влади Парсонса займають відносини між соціетальним товариством і політичною підсистемою. Соціетальне товариство являє собою сукупність колективів, здатних до взаємопроникнення; таку систему, для якої характерні диференціація й сегментація. Що стосується членства соціетального товариства, то тут мається на увазі наявність стратифікаційної шкали – „шкали визнаного й легітимізованого (у тій мірі, у якій засвоєні норми й цінності) престижу членів колективів, що входять у це співтовариство в якості його окремих осіб, а також статусів і ролей, поширених у цьому товаристві” [3, с.26]. Споконвічно, у рамках стратифікаційних механізмів, індивіди розглядалися з позиції їх приналежності до колективних систем, членство в яких визначало їхній статус. Але в сучасному суспільстві виникла необхідність вивільнення індивідуальних статусів.

Положення колективу або індивіда в стратифікаційній системі зумовлює його здатність до впливу. У концепції влади Парсонса слід розмежовувати поняття „вплив” і „влада”. Вплив, як і гроші та влада, можна розглядати як узагальнено символічний засіб. Але разом з тим під впливом розуміється здатність суб’єкта впливу добитися від об’єктів впливу бажаних результатів за допомогою переконання. Результатом подібної дії є задоволення колективних інтересів, але за таких обставин виходить, що обидві сторони, забезпечуючи колективний інтерес, задовольняють разом з тим і свої приватні інтереси. Тому слід зазначити, що вплив діє через переконання, тим самим роблячи ставку на добропорядність громадян. Але жодна велика соціальна система не зможе довго існувати, якщо дотримання її принципів і правил не буде мати обов’язковий характер. Тому поширюється практика застосування негативних санкцій за неслухняність, що Парсонс називає функцією примушення. Здійсненням цієї функції повинні займатися спеціальні органи (наприклад, суди). Саме тут важливі взаємини між соціетальним товариством і політичною підсистемою. Центром політичної підсистеми стає держава, яка усе більше диференціюється від соціетального товариства в спеціалізований орган суспільства, внаслідок чого зобов’язується виконувати дві функції: 1) підтримувати цілісність соціетального співтовариства, захист його від глобальних погроз (сюди ж входить і функція примушення); 2) здійснювати всі види виконавчої діяльності (також колективні дії, що вимагають у певних ситуаціях прийняття деяких заходів у суспільних інтересах). У цьому контексті слід зазначити, що відносини між державою й соціетальним товариством на різноманітних стадіях розвитку суспільства мали різний характер.

У суспільствах ранньої стадії модернізації люди розглядалися як підлеглі монарха, і за традицією повинні були підкорятися його владі. У сучасному модернізованому суспільстві влада політичних лідерів залежить від підтримки широких верств населення. „Влада визначається як здатність ухвалювати й „нав’язувати” рішення, які є обов’язковими для відповідних колективів і їх членів остільки, оскільки їх статуси підпадають під зобов’язання, передбачувані такими рішеннями” [3, с. 30].

Таким чином, Парсонс розрізняє владу та вплив у тому зв’язку, що під впливом мається на увазі здатність змусити дотримуватися певних правил силою переконання, а влада має на увазі право не тільки вимагати дотримання запропонованих норм і правил, але й застосовувати негативні санкції у випадку неслухняності з боку громадян.

Поняття влади, на думку Парсонса, іде коріннями в основу соціальної взаємодії й нормативного контролю над ним. Під взаємодією розуміється „постійний взаємний вплив один на одного того, що називається „учинками” і „санкціями” [1, с. 254]. Будь-яка дія, зроблена людьми, впливає на стан системи в цілому й на кожну окрему людину як члена цієї системи. Та коли вплив одних людей на дію інших у даній системі перетворюється в очікування, яке належним чином інституціоналізовано, тоді це вже називається владою. Повну ж свою міць влада здобуває тоді, коли ці інституціоналізовані очікування містять у собі законні примусові санкції. Тобто у цьому випадку ті, хто має владу, має у своєму розпорядженні право обмежувати дії інших, що не відповідають їхнім очікуванням. У такій інтерпретації Парсонс розуміє владу як один з аспектів могутності в системі соціальної взаємодії. Це ще одне поняття в концепції влади Парсонса, якому слід приділити увагу. Його дослідження необхідне для найбільш повного осмислення сутності феномена влади.

Саме поняття „могутність” характеризується Т. Парсонсом як узагальнений засіб здійснення влади, пов’язане із сукупностями революційних інститутів, які безпосередньо мають відношення до зіткнень у суспільстві економічних ресурсів і інтересів. Могутність може зазнати стратифікації, тобто кожний член соціальної системи має якусь свою владу. Така влада може проявлятися в пасивному опорі людей існуючій владі, тобто небажанні бути залежним від інших. Виявляючи, таким чином, тиск, вони змушують пануючих робити саме так, як від них цього очікують. Такі дії Т. Парсонс характеризує як примусові санкції.

Іноді термін „влада” застосовується до більш високих рангів стратифікації інституціоналізованої могутності (наприклад, батьківська влада над дітьми). Але слід урахувати той факт, що влада, являючись інституціоналізованим застосуванням могутності разом із примусовими санкціями, – не ізольована. Влада – одна зі складових більш широкої системи механізмів соціального контролю, кожний з яких може містити у собі поряд з іншими елементами також і елемент влади.

Ще один важливий момент, якому Парсонс приділяє увагу, стосується проблеми володіння статусами й престижем. Справа в тому, що тоді як, наприклад, у Середні віки в Європі був присутній чіткий поділ на переважаючі класи і тих, що підкоряються, то в сучасній системі суспільства неможливо точно визначити, кому саме належить статус еліти. Це можуть бути й ті, хто становить еліту бізнесу, і кваліфіковані фахівці, і також ті, хто займає вищі посади в уряді. Усе це відбувається тому, що в нашій суспільстві не існує чітких стандартів, прямуючи за якими, можна було б віддати кому-небудь з них перше місце. Тут також важливу роль відіграє питання про поняття влади.

Влада являє собою один з найбільш важливих видів переваги, або „вищерозташованості”, за Т. Парсонсом. У системі соціальних відносин влада включає (або, принаймні, повинна включати) у себе законне право здійснювати контроль над діями інших. „Фактор законності означає, що влада завжди є одним з аспектів статусу усередині певного колективу” [1, с. 275]. Дуже важливо враховувати цей аспект, тому що якщо немає законної підстави, а є лише можливість здійснювати контроль, те це буде не влада, а могутність. І все-таки основною тезою є те, що влада над індивідом повинна означати перевагу над ним. За Т. Парсонсом, законність влади – це законність переваги. Однак, характер такого твердження може бути різним. Так, наприклад, міліціонер має владу зупинити автомобіль людини, що займає високу державну посаду й стоїть в загальній системі престижу набагато вище його. Із цього випливає кілька висновків. По-перше, влада буде мати тенденцію здобувати відносно більше значення у випадку пріоритету функцій, спрямованих або на досягнення цілей, або ж на реалізацію системно-інтегративних цінностей. По-друге, очевидно, що влада вплетена в усю мережу взаємозв'язків систем і підсистем і є значимим аспектом статусу, який людина займає усередині колективу. А отже, ступінь влади залежить і від статусу одиниці усередині певної системи, і від положення цієї системи в іншій, більш широкій системі, частиною якої є перша. Важливо, що в тому випадку, якщо одна й та сама особа належить до різних груп, то влада кожної із цих груп над ним істотно обмежується.

Отже, очевидним стає те, що контроль, який людей одержує над об'єктами володіння, неминуче пов'язаний з висотою його статусу, отже, існує джерело могутності, незалежне від прямої оцінки узаконеного статусу. Таким чином, велике значення має питання про ефективність дії механізмів соціального контролю, метою якого є здатність зводити до мінімуму незалежність, тобто неузаконене застосування могутності.

Аналізуючи те, яке місце займає поняття влади в соціологічних теоріях Т. Парсонса, які межі її дії й функції в суспільстві, доцільно перейти до дослідження безпосередньо концепції політичної влади, конкретизувати її значення й роль у суспільстві, згідно з парсонівською концепцією.

Концепція політичної влади Т. Парсонса має багаторівневий характер. У першу чергу, найбільш важливим компонентом будь-якої дії Парсонс вважає символи. Тому влада розглядається ним як одна з узагальнених символічних можливостей. Вивчаючи феномен влади, Парсонс прагнув показати її значення і роль як спосіб досягнення певних цілей серед підсистем суспільства. У його концепції посередниками у відносинах між суб'єктами системи виступають саме символи. У суспільно-економічній сфері таким посередником виступають гроші, в управлінській – влада, у суспільній – вплив, у культурній – ціннісні стандарти.

Щодо визначення політичної влади, Т. Парсонс дає наступне: „вона (влада) є здатність мобілізувати ресурси суспільства для реалізації цілей, що припускають

прийняття суспільних зобов'язань” [4, с. 12]. Таким чином, поняття „влада” у парсонівській концепції прямо зв'язується з поняттям „ресурси”.

У концепції Парсонса влада – це символічний засіб обміну. Для характеристики сутності влади він уживає два поняття „узагальнення” і „легітимація”. Задоволення своїх інтересів за допомогою простої погрози з боку пануючих ще не визначає сам акт володарювання, як це б описувалося в традиційних прикладах. Влада не повинна бути тільки окремою функцією застосування санкцій, вона повинна бути узагальненою, а використаний при цьому посередник повинен мати символічний характер. Легітимація ж у системах влади є чимсь подібним до довіри, яка аналогічна взаємній згоді в прийнятті однієї грошової одиниці й домовленості підтримки її у всіх фінансових системах. Якщо легітимність використання влади буде піддаватися сумніву, то це призведе до використання силових методів як засобів для досягнення бажаної покори. А це, за Т. Парсонсом, неприпустимо.

Важливим нововведенням Т. Парсонса, що стосується розробки його концепції політичної влади, є осмислення причин кризи влади. Виходячи з того, що влада є символічним засобом обміну, вона, так само як і гроші, піддається інфляції й дефляції. В основі цих кризових явищ лежать порушення циркуляції влади, що утворюють невідповідність її продуктів (колективно обов'язкових рішень) структурі суспільних запитів. Влада зазнає інфляції й дефляції в тому випадку, коли відбувається зниження віри в ефективність влади як засобу вирішення актуальних суспільних проблем. Інфляція влади веде до знецінювання колективно обов'язкових рішень, що створює вакуум політичної влади в суспільстві. Інфляція влади супроводжується громадськими безпорядками, руйнуванням соціальних і економічних інститутів. Дефляція влади веде до суспільного дефіциту політичних рішень, а це, відповідно, звужує сферу обігу політичної влади. Усе це приводить до того, що політичні рішення починають ухвалюватися тільки в інтересах вузьких соціальних груп. Подолати кризові явища політичної влади можливо за допомогою поновлення різних процесів, що відновлюють довіру до політичної влади.

Таким чином, у своїй концепції політичної влади Т. Парсонс наголошує на тому, що використання влади повинне являти собою засіб досягнення цілей, у яких зацікавлені обидві сторони владних відносин: пануюча й підлегла. Отже, політична влада повинна символізувати актуальний суспільний запит. Будь-які виникаючі в політичній системі кризи повинні негайно усуватися для поновлення й збереження ефективності політичної влади. Специфіка концепції влади Парсонса полягає в тому, що влада тут розуміється як символічно узагальнений засіб комунікації. Це поняття означає, що влада як засіб регулювання соціальних дій мотивує до прийняття змісту різних вказівок і розпоряджень, обумовлюючи подальші дії підвладних незалежно від місця, часу й самих особистостей. Таке розуміння влади принципово відрізняється від розуміння в традиційних концепціях, де влада розглядається головним чином як здатність домагатися підлеглості відповідно до цілей пануючих. Отже, концепція влади Парсонса заслуговує на особливу увагу, тому що визначення влади як символічно узагальненого засобу комунікації дозволяє розширити поле аналізу з погляду цінності влади як ресурсу зміни соціальної ситуації.

Розглянувши можливість застосування парсонівської концепції влади до сучасної політичної дійсності, можна дійти висновку, що в контексті сучасної світової політичної практики дана концепція представляється утопічною. Це стосується в першу чергу розуміння влади як симетричних відносин. Ті, що мають владу завжди будуть прагнути досягнення, крім колективних, своїх приватних інтересів, використовуючи при цьому свої владні повноваження. Однак, не дивлячись на це, можна виділити деякі риси концепції Парсонса, що цілком можуть бути застосовні до сучасної політичної дійсності. Так, влада повинна бути обов'язково легітимізована, у зворотному випадку вона втратить свою ефективність, що призведе до зниження довіри до владних структур з боку населення.

Але слід також зазначити, що оригінальність концепції політичної влади Т. Парсонса багато в чому залежить від синтетичного характеру його теорій. Справа в тому, що по суті

Т. Парсонс не винайшов зовсім нових теоретичних положень. Головна його заслуга в інтеграції безлічі теоретичних положень різних наук у єдину концепцію. Однак розгляд влади як специфічної форми соціальної комунікації між суб'єктами та об'єктами політичної діяльності є новим як для напрямку української політологічної думки, так і для політології на пострадянському просторі взагалі. Тому концепція політичної влади, як і влади в цілому Т. Парсонса має широкі перспективи для подальшого розвитку в рамках сучасної науки про владу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Система современных обществ / Т. Парсонс; [пер. с англ.] – М.: Аспект Пресс, 1998. – 270 с.
2. Парсонс Т. О структуре социального действия / Т. Парсонс. – М.: Академический Проект, 2000. – 880 с.
3. Конфисахор А. Г. Психология власти / А. Г. Конфисахор (2-е изд.) – СПб.: Питер, 2004. – 235 с.
4. Парсонс Т. Понятие общества: компоненты и их взаимоотношения / Т. Парсонс // Альманах „Thesis”. – Том 1. – Вып. 2. – М., 1993. – С. 94–122.